DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-91-12

УДК 657.471:006.063:631

ОБЛІК ВИТРАТ НА СЕРТИФІКАЦІЮ АГРОПРОДУКЦІЇ

ACCOUNTING OF COSTS FOR CERTIFICATION OF AGRICULTURAL PRODUCTS

Скрипник Світлана Валентинівна
доктор економічних наук, доцент,
Херсонський державний аграрно-економічний університет
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-3004-6117

Skrypnyk Svitlana
Kherson State Agrarian and Economic University

У статті досліджено методичні підходи до бухгалтерського обліку витрат на сертифікацію агропродукції в умовах євроінтеграції. Обґрунтовано необхідність виокремлення цих витрат як самостійного об'єкта обліку на основі критеріїв цільової спрямованості, пролонгованого впливу та ідентифікованості. Запропоновано класифікацію витрат на сертифікацію за економічним змістом, функціональним призначенням та строком впливу на діяльність підприємства. Визначено кореспонденцію рахунків для обліку поточних витрат і витрат майбутніх періодів, а також напрями організації аналітичного обліку за видами сертифікації, центрами відповідальності та сертифікаційними програмами. Доведено, що запропонований підхід забезпечує достовірне формування собівартості сертифікованої продукції, рівномірність визнання витрат та підвищення аналітичності інформації для управлінських рішень.

Ключові слова: витрати на сертифікацію, агропродукція, бухгалтерський облік, класифікація витрат, витрати майбутніх періодів, аналітичний облік, собівартість, євроінтеграція, управлінський облік.

This article investigates the theoretical and methodological approaches to accounting for certification costs in agricultural production within the context of European integration and strengthening export requirements. The study provides a comprehensive analysis of how certification procedures – including organic certification, HACCP, ISO standards, ISCC sustainability schemes, and phytosanitary controls – generate specific cost structures that require proper recognition in the accounting system of agricultural enterprises. The research systematically examines three core dimensions of this problem. First, it analyzes the economic essence of certification costs, proving that they possess characteristics of deferred expenses due to their ability to generate future economic benefits throughout the certificate's validity period. Second, the study develops a comprehensive classification of certification costs according to three key criteria: economic content, functional purpose, and duration of impact on enterprise activities. Third, it formulates an author's definition of certification costs as an independent accounting object, substantiated by three fundamental criteria: targeted orientation, prolonged nature of impact, and identifiable accounting object. A significant portion of the research focuses on practical accounting methodologies, proposing specific chart of accounts correspondence for recognizing certification costs as current period expenses or as deferred expenses with subsequent systematic amortization. The study demonstrates that temporal distribution of costs through equal monthly recognition over the certificate's validity period ensures more uniform cost formation and objective assessment of financial results. Practical implementation strategies include the introduction of detailed analytical sub-accounts for different certification types, organization of analytics by product types and responsibility centers, and integration with management accounting systems. The research concludes that establishing certification costs as an independent accounting object creates methodological prerequisites for reliable formation of production costs of certified products, substantiated differentiation between current and deferred expenses, enhanced analytical information for management decisions, and competitive export pricing.

Keywords: certification costs, agricultural products, accounting, cost classification, deferred expenses, analytical accounting, production cost, European integration, management accounting.

Постановка проблеми. Інтеграція України до європейського економічного простору відкриває значні перспективи для вітчизняних аграріїв, водночас висуваючи жорсткі вимоги до якості та безпечності продукції. Вихід на міжнародні ринки, особливо ринок Європейського Союзу, неможливий без підтвердження відповідності продукції висо-

© Скрипник С. В., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

ким стандартам, що робить сертифікацію невід'ємною умовою експортної діяльності. У сучасних умовах сертифікація агропродукції перетворюється з добровільної ініціативи на обов'язковий бізнес-процес, який генерує специфічні витрати, що потребують належного відображення в системі бухгалтерського обліку. Від правильності ідентифікації, класифікації та оцінки цих витрат залежить не лише достовірність фінансової звітності, а й обґрунтованість цінової політики, податкове навантаження та загальна ефективність експортних операцій. Незважаючи на зростаючу роль сертифікаційних процедур, методологія бухгалтерського обліку витрат на сертифікацію залишається дискусійною, особливо в частині розмежування капітальних і поточних витрат, моменту визнання їх у фінансовому обліку та подальшого впливу на об'єкт калькулювання. Потребують системного аналізу податкові наслідки таких операцій, зокрема механізм формування податкового кредиту з ПДВ та визнання витрат. Особливої актуальності набувають питання управлінського аналізу ефективності сертифікаційних заходів, контролю за супутніми ризиками та розробки обліково-аналітичного забезпечення для різних видів сертифікатів, серед яких варто виокремити міжнародні схеми, такі як ISCC, що мають свою галузеву специфіку. Усе це зумовлює й необхідність поглибленого дослідження теоретичних засад і практичних аспектів обліку витрат на сертифікацію агропродукції з метою вдосконалення облікової політики підприємств-експортерів, адаптуючи її до вимог євроінтеграції та сучасних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сертифікація аграрної продукції є важливою складовою сучасного агровиробництва, особливо в умовах гармонізації національного законодавства з вимогами ЄС та розширення експортної діяльності українських підприємств. Проходження сертифікаційних процедур зумовлює комплекс витрат, пов'язаних з аудитом, інспекціями, лабораторними дослідженнями, реєстрацією, веденням документації та підтвердженням відповідності виробництва встановленим стандартам. Попри актуальність теми, питання методології обліку таких витрат залишаються недостатньо розробленими.

Зарубіжні науковці розглядають сертифікацію переважно як інструмент сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності виробників. Волльні М. з колегами [1], Кауфманна С., Грушки Н., Фогля К.Р. [2] досліджують вплив стандартів сталості та альтернативних моделей сертифікації на фінансові результати господарств. У публікаціях FAO [3] та проєкту CERTCOST [4] узагальнено структуру витрат на сертифікацію, виокремлено прямі й непрямі витрати. Мендес Е.В., Бекон К.М., Олсон М., Петчерс С. та ін. [5] аналізують вплив органічної та Fair Trade сертифікації на доходність господарств. Проте ці праці мають переважно економічний характер і не містять аналізу бухгалтерського відображення таких витрат.

Вітчизняні дослідження зосереджені на інституційних аспектах сертифікації. Захарчук О., Хуторов А., Вишневецька О. та ін. [6] аналізують ринок сертифікованого насіння, Бойко Д. [7] – вплив органічної сертифікації на експортну конкурентоспроможність, Бутенко О., Кот О., Козуб В. [8] - нетарифні бар'єри ЄС як чинник додаткових витрат. Облікова природа цих витрат при цьому не деталізується.

Камінська Т. Г. та Шатковська Л. С. [9] наголошували на необхідності ідентифікації витрат на сертифікацію як самостійного об'єкта обліку в системі управління якістю. Скиба Г. І., Грибовська Ю. М., Беженар І. М. [10] досліджували облік сертифікаційних послуг у контексті виробництва нової продукції, проте ці підходи мають узагальнений характер.

Праці Подолянчук О. А., Маркевич Л. С. [11] та Мороза Ю. Ю. [12] розкривають організацію первинного обліку органічного виробництва, однак витрати на сертифікацію не виокремлюються як самостійний елемент аналітичного обліку.

Чинні нормативні документи, зокрема НП(С)БО 16 «Витрати», не містять окремих положень щодо відображення витрат на сертифікацію, тому на практиці підприємства обліковують їх по-різному, що знижує порівнянність фінансової звітності.

Отже, сертифікація агропродукції досліджена переважно з економічних та інституційних позицій, тоді як її бухгалтерський аспект не отримав належного теоретико-методичного обґрунтування, що обумовлює потребу подальших наукових розробок.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність значного масиву наукових праць, присвячених економічним, інституційним та організаційним аспектам сертифікації аграрної продукції, низка важливих положень у межах бухгалтерського обліку витрат на сертифікацію залишається недостатньо розробленою.

Так, у науковій літературі відсутнє цілісне трактування витрат на сертифікацію як самостійного об'єкта бухгалтерського обліку. Дослідження зосереджені переважно на оцінці їх впливу на конкурентоспроможність, доходність або доступ до ринків, тоді як питання ідентифікації, економічної сутності та облікової класифікації таких витрат не мають системного методологічного обґрунтування. Недостатньо розкрито й підходи до розмежування витрат на сертифікацію залежно від їх економічного змісту та строку дії сертифіката. Залишається дискусійним питання, чи мають ці витрати визнаватися витратами звітного періоду, чи обліковуватися як витрати майбутніх періодів із подальшим рівномірним списанням, особливо у випадках багаторічної дії сертифіката або поетапного проходження сертифікації. Не сформовано уніфікованого підходу до включення витрат на сертифікацію до виробничої собівартості продукції рослинництва та тваринництва. Відсутність методичних рекомендацій щодо їх розподілу між видами продукції ускладнює калькулювання, впливає на точність визначення фінансових результатів і спотворює показники рентабельності.

Недостатньо досліджено питання документального оформлення операцій із сертифікації, формування аналітичних рахунків та організації внутрішнього контролю за такими витратами. Потребує подальшого опрацювання питання взаємозв'язку фінансового та управлінського обліку витрат на сертифікацію. Зокрема, відсутні науково обґрунтовані підходи до оцінки ефективності таких витрат у системі управлінського аналізу, визначення їх впливу на маржинальний дохід, точку беззбитковості та інші аналітичні показники діяльності аграрних підприємств. Окрім цього, недостатньо висвітлено податкові аспекти відображення витрат на сертифікацію та їх узгодження з правилами формування об'єкта оподаткування податком на прибуток, що має практичне значення для аграрних суб'єктів господарювання.

Таким чином, невирішеними залишаються питання методологічної ідентифікації, класифікації, документування та аналітичного забезпечення обліку витрат на сертифікацію агропродукції. Саме комплексне вирішення зазначених проблем становить основу для подальших наукових розробок та обґрунтовує доцільність проведення дослідження у напрямі формування системного підходу до бухгалтерського відображення витрат на сертифікацію в аграрному секторі.

Постановка завдання. Метою статті є теоретичне обґрунтування та розроблення методичних підходів до бухгалтерського обліку витрат на сертифікацію агропродукції з урахуванням їх економічної сутності, строку дії сертифікатів та впливу на формування собівартості і фінансових результатів діяльності аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. У загальному розумінні сертифікація являє собою процедуру підтвердження відповідності продукції, виробничих процесів або систем управління встановленим вимогам та стандартам [3]. Для аграрного підприємства витрати на сертифікацію – це не просто поточні витрати звітного періоду, а цілеспрямоване вкладення ресурсів, яке має на меті забезпечити доступ до ринків збуту (особливо експортних), підвищити довіру споживачів та, як наслідок, отримати додатковий економічний ефект у вигляді преміальних цін або розширення ринків збуту [1; 5].

З точки зору бухгалтерського обліку важливо розглядати ці витрати крізь призму їх здатності генерувати майбутні економічні вигоди. У більшості випадків сертифікат діє протягом певного строку (один, два, три роки або більше), а витрати на його отримання є одноразовими, однак сама сертифікація спрямована на отримання прибутку протягом усього терміну її чинності. Це породжує облікову дилему: чи слід визнавати такі витрати повністю в поточному періоді, чи розподіляти їх протягом дії сертифіката [2; 4]. Саме тому витрати на сертифікацію не завжди можна однозначно кваліфікувати як виключно поточні. Вони мають ознаки витрат майбутніх періодів, оскільки пов'язані з отриманням економічних вигод у кількох звітних періодах. Водночас, якщо сертифікація є разовою вимогою для конкретної партії продукції, такі витрати доцільно включати до її виробничої собівартості.

Крім того, витрати на сертифікацію тісно пов'язані з поняттям якості. У сучасних умовах господарювання якість продукції перестала бути лише технічною характеристикою - вона стала ключовим фактором конкурентоспроможності. Сертифікація виступає формальним підтвердженням цієї якості, а отже, витрати на її проведення можна розглядати як невід'ємну частину витрат на забезпечення якості. В обліковому аспекті це означає, що вони мають бути включені до складу витрат, які формують виробничу собівартість продукції, а не списуватися на адміністративні або

збутові витрати, як це часто трапляється на практиці.

Окремо слід акцентувати увагу і на тому, що в аграрному секторі, особливо в органічному виробництві або експортно-орієнтованих підприємствах, сертифікація є не разовою акцією, а регулярним процесом, який потребує щорічного або навіть більш частого підтвердження [1]. Це формує стабільний потік витрат, який має бути передбачуваним і плановим. З точки зору управлінського обліку, такі витрати варто розглядати як умовно-постійні, оскільки їх величина відносно стабільна і не залежить безпосередньо від обсягів виробництва. Однак для цілей калькулювання собівартості одиниці продукції постає питання про базу їх розподілу, що також потребує окремого обґрунтування.

Визначення економічної сутності витрат на сертифікацію дозволяє зробити попередній висновок про те, що вони не є однорідними, а їх облікове трактування залежить від низки факторів - типу сертифіката, мети його отримання, строку дії, частоти підтвердження, а також від облікової політики самого підприємства. Саме ця неоднорідність зумовлює необхідність розроблення чіткої класифікації витрат на сертифікацію, яка б слугувала основою для їх правильної ідентифікації, документального оформлення та відображення в системі бухгалтерських рахунків.

З огляду на зазначене, передусім слід уточнити економічну сутність і склад витрат, які супроводжують процедури сертифікації в аграрному секторі. Витрати на сертифікацію агропродукції є складовою операційних витрат підприємства, що виникають у процесі підтвердження відповідності виробництва та продукції встановленим стандартам (органічним, екологічним, фітосанітарним, безпечності харчових продуктів тощо) [3; 4]. Їх економічна сутність полягає у забезпеченні права реалізації продукції на визначених ринках, формуванні конкурентних переваг та зниженні ризиків невідповідності нормативним вимогам.

З позицій бухгалтерського обліку витрати на сертифікацію доцільно класифікувати за такими ознаками (рис. 1). Наведена класифікація дозволяє сформувати цілісне уявлення про структуру витрат на сертифікацію агропродукції як об’єкта бухгалтерського обліку. Зокрема, групування за економічним змістом дає змогу ідентифікувати конкретні види послуг, що підлягають документальному оформленню, тоді як розподіл за функціональним призначенням визначає подальше місце цих витрат у системі рахунків (виробничі, адміністративні чи збутові).

Найбільш критичним для облікової практики є розмежування витрат на сертифікацію за строком впливу на діяльність підприємства: віднесення їх до поточних або до витрат майбутніх періодів безпосередньо впливає на порядок визнання витрат у звіті про фінансові результати та на величину податку на прибуток. Запропонована класифікація створює методичне підґрунтя для подальшої розробки кореспонденції рахунків, аналітичного обліку та облікової політики агропідприємства-експортера.

Проведений аналіз наукових джерел та облікової практики засвідчив відсутність єдиного, концептуально обґрунтованого підходу до трактування витрат на сертифікацію агропродукції в системі бухгалтерського обліку. У більшості випадків вони розглядаються крізь призму загальних категорій – як складова адміністративних, збутових або загальновиробничих витрат, що не відображає їхньої економічної сутності та не забезпечує належного рівня аналітичності. Вирішення цієї проблеми потребує, по-перше, формулювання чіткого авторського визначення витрат на сертифікацію як самостійного об’єкта бухгалтерського обліку, а по-друге, обґрунтування критеріїв, за якими вони виокремлюються з-поміж інших операційних витрат.

Під витратами на сертифікацію агропродукції як самостійного об’єкту бухгалтерського обліку пропонується розуміти сукупність документально підтверджених витрат агропідприємства, пов’язаних з отриманням, підтриманням або продовженням офіційного підтвердження відповідності продукції, виробничих процесів або систем управління встановленим стандартам (національним, міжнародним, галузевим, органічним, екологічним тощо), які мають здатність генерувати майбутні економічні вигоди протягом визначеного строку дії сертифіката та підлягають відокремленому відображенню в системі рахунків з метою контролю, аналізу та калькулювання собівартості сертифікованої продукції [9]. Це визначення базується на трьох фундаментальних критеріях, які обґрунтовують самостійний статус зазначених витрат в обліковій системі (табл. 1).

Визнання витрат на сертифікацію самостійним об’єктом бухгалтерського обліку має важливі практичні наслідки. По-перше, це вимагає внесення змін до робочого плану

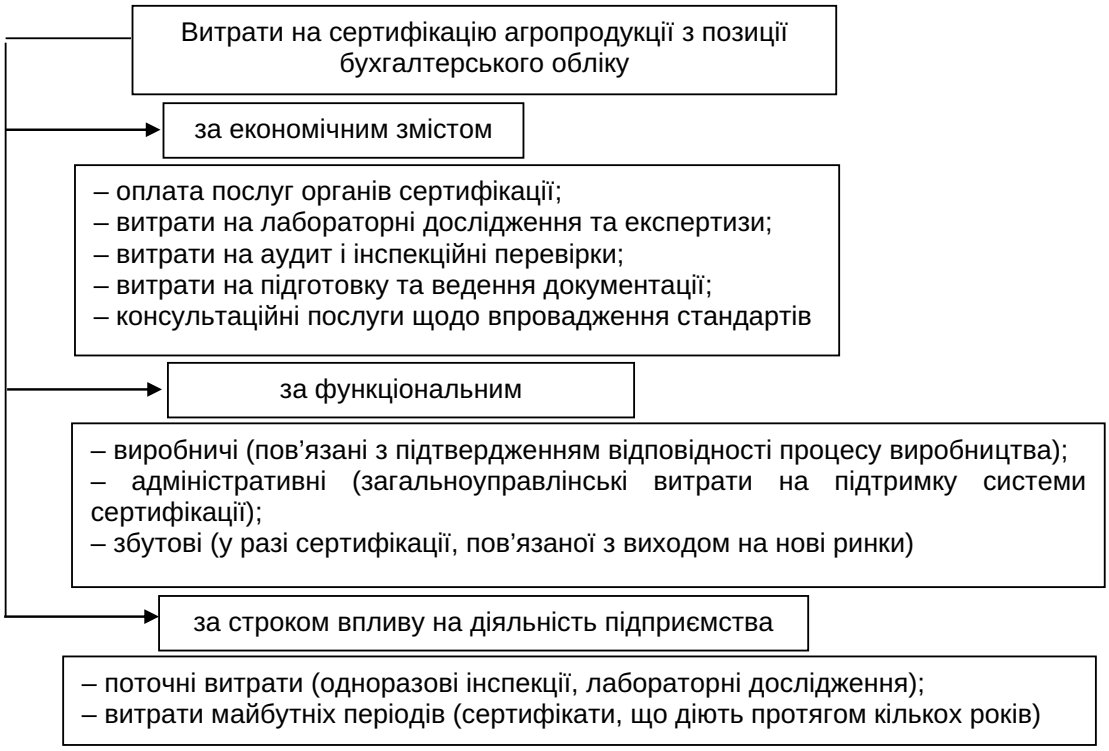

Рис. 1. Класифікація витрат на сертифікацію агропродукції для цілей бухгалтерського обліку

Джерело: сформовано авторами на основі [2; 3; 4; 9]

рахунків агропідприємства шляхом відкриття окремих субрахунків другого та третього порядків до рахунків обліку витрат, наприклад, 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати» або 93 «Витрати на збут» залежно від функціонального призначення [10; 11]. По-друге, це забезпечує можливість формування достовірної інформації про загальну вартість сертифікаційних процедур, їхню структуру, динаміку та ефективність. По-третє, це створює методологічну основу для податкового планування – окремого обліку витрат для цілей формування податкового кредиту з ПДВ та визначення різниць при обчисленні податку на прибуток.

Отже, запропоноване трактування витрат на сертифікацію агропродукції як самостійного об'єкта бухгалтерського обліку дозволяє подолати наявну наукову прогалину, усунути невизначеність у практичній діяльності агропідприємств та створити передумови для подальшого вдосконалення методики їх облікового відображення, аналізу та контролю.

На практиці перед агропідприємствами постають ключові питання: на яких рахунках слід накопичувати витрати на сертифікацію, у який момент визнавати їх витратами звітного періоду, а також яким чином розмежовувати капітальні витрати, поточні витрати та витрати майбутніх періодів. Відповіді на ці питання потребують розроблення чітких методичних підходів, які б враховували як вимоги національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, так і галузеву специфіку аграрного виробництва.

Відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати», витрати визнаються у звітному періоді за умови зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства. Оскільки спеціальних положень щодо сертифікаційних витрат нормативна база не містить, їх відображення залежить від економічної сутності конкретної операції.

Якщо витрати пов'язані з щорічним підтвердженням відповідності або одноразовими перевірками, їх доцільно відображати у складі витрат звітного періоду:

Дебет рахунків 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» – Кредит рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Таблиця 1

Критерії обґрунтування витрат на сертифікацію агропродукції в обліку

Критерій	Характеристика
Цільова спрямованість	Витрати на сертифікацію завжди мають чітко визначену мету – отримання формального документа (сертифіката), який надає підприємству право реалізації продукції на певному ринку, підтверджує її якісні характеристики або відповідність виробничого процесу встановленим вимогам. Це відрізняє їх від загальногосподарських або адміністративних витрат, які не мають такого безпосереднього та ідентифікованого результату
Пролонгований характер впливу на діяльність	Більшість сертифікатів мають визначений строк дії (один, два, три роки або більше), протягом якого підприємство користується перевагами підтвердженої відповідності. Це означає, що витрати на їх отримання не споживаються одномоментно, а розподіляються в часі, що є характерною ознакою витрат майбутніх періодів або навіть немонетарних активів (у випадку капіталізації). Така властивість вимагає окремого облікового трактування, відмінного від поточних операційних витрат
Ідентифікований об’єкт обліку	Витрати на сертифікацію завжди можуть бути прямо або економічно обґрунтовано віднесені до конкретного об’єкта – виду продукції, виробничої лінії, технологічного процесу або ринку збуту. На відміну від загальновиробничих витрат, які потребують складних баз розподілу, сертифікаційні витрати у більшості випадків є прямими або легко локалізованими, що дозволяє включати їх до собівартості конкретних об’єктів калькулювання без суттєвих спотворень

Джерело: сформовано автором

Подальше включення до собівартості здійснюється відповідно до прийнятої на підприємстві бази розподілу загальновиробничих витрат.

У разі отримання сертифіката, що діє протягом декількох років, витрати доцільно визнавати як витрати майбутніх періодів із подальшим рівномірним списанням:

– Дебет рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів» – Кредит рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»;

– Дебет рахунків 91 (92, 93) – Кредит рахунку 39 (щомісячне або щоквартальне списання).

Такий підхід забезпечує дотримання принципу нарахування та відповідності доходів і витрат.

З метою підвищення аналітичності облікової інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, доцільно відкривати окремі субрахунки або впроваджувати деталізовані аналітичні розрізи. Це дозволить не лише накопичувати інформацію про витрати в розрізі окремих сертифікаційних процедур, але й ідентифікувати їх вплив на собівартість конкретних видів продукції та фінансові результати діяльності підприємства. Зокрема, пропонується передбачити такі аналітичні позиції:

– «Витрати на органічну сертифікацію» (відповідно до вимог стандартів органічного виробництва, зокрема Регламенту ЄС 2018/848);

– «Витрати на сертифікацію системи управління безпечністю харчових продуктів» (HACCP, ISO 22000, FSSC 22000);

– «Витрати на сертифікацію системи управління якістю» (ISO 9001);

– «Витрати на сертифікацію сталості біопалива» (ISCC, REDcert);

– «Витрати на фітосанітарну сертифікацію та карантинні перевірки»;

– «Витрати на експортну сертифікацію для доступу до ринків окремих країн»;

– «Витрати на продовження дії (реновацію) сертифіката»;

– «Витрати на консультаційний супровід упровадження стандартів»;

– «Витрати на внутрішні аудити та підготовчі заходи».

Крім того, з метою посилення контрольної та управлінської функцій обліку аналітику доцільно організовувати в розрізі видів продукції (груп культур), центрів відповідальності (виробничих підрозділів, окремих ферм) або сертифікаційних програм. Такий підхід забезпечує можливість не тільки накопичувати достовірну інформацію про фактичні витрати, але й проводити оцінку їх ефективності безпосередньо в системі управлінського обліку. У результаті підприємство отримує інструментарій для порівняльного аналізу витрат на

різні види сертифікації, визначення доцільності їх пролонгації, а також для калькулювання повної собівартості сертифікованої агропродукції з метою формування конкурентоспроможних експортних цін.

Спосіб відображення витрат на сертифікацію безпосередньо впливає на величину виробничої собівартості продукції, рівень операційних витрат звітного періоду, проміжні та підсумкові показники рентабельності, а також на кінцевий фінансовий результат підприємства. Залежно від обраної облікової політики витрати на сертифікацію можуть включатися до виробничої собівартості (якщо вони безпосередньо пов'язані з технологічним процесом або є обов'язковою умовою виробництва сертифікованої продукції), відноситися до адміністративних витрат (у разі підтримки загальної системи управління якістю без прив'язки до конкретного обсягу виробництва), до витрат на збут (якщо сертифікація є вимогою конкретного ринку або контракту) або до витрат майбутніх періодів (коли отриманий сертифікат діє кілька років, а його вартість доцільно розподіляти рівномірно).

Одноразове списання значних сум на сертифікацію як поточних операційних витрат може зумовити суттєві коливання прибутковості в окремих періодах: у періоді отримання сертифіката фінансовий результат може погіршитися аж до збитковості, тоді як у наступних періодах підприємство користуватиметься його перевагами без відповідних витрат. Така нерівномірність спотворює реальну картину ефективності діяльності та ускладнює порівняння показників між звітними періодами. Натомість розподіл витрат на сертифікацію в часі (наприклад, щомісячне або щоквартальне визнання рівними частинами протягом строку дії сертифіката) сприяє більш рівномірному формуванню витрат і забезпечує об'єктивнішу оцінку фінансових результатів. Крім того, дотримання принципу відповідності доходів і витрат вимагає, щоб витрати на сертифікацію визнавалися в тих самих звітних періодах, у яких отримано доходи від реалізації сертифікованої продукції. У разі порушення цього принципу відбувається тимчасове заниження або завищення прибутку, що впливає на достовірність фінансової звітності.

У системі управлінського обліку витрати на сертифікацію доцільно розглядати не як неминучі операційні втрати, а як інвестиції у ринкову вартість продукції, репутаційний капітал та доступ до нових сегментів збуту. Це потребує не лише їх калькулювання, а й оцінки їх окупності шляхом аналізу приросту доходу, маржинального прибутку та зміни структури продажів. Для цього доцільно порівнювати фінансові показники підприємства до і після запровадження сертифікації, а також зіставляти фактичні витрати на сертифікацію з досягнутим збільшенням виручки від реалізації, преміальними цінами на сертифіковану продукцію та розширенням географії експорту [1; 5; 7]. Такий підхід дозволяє агропідприємству приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо доцільності сертифікації різних видів продукції, вибору конкретних стандартів і сертифікаційних програм, а також оптимізувати витрати на підтримку чинності сертифікатів у довгостроковій перспективі.

Отже, запропонований підхід до класифікації та бухгалтерського відображення витрат на сертифікацію дозволяє: забезпечити їх ідентифікацію як самостійного об'єкта обліку; дотриматися принципу відповідності доходів і витрат; підвищити достовірність формування собівартості; створити інформаційну основу для управлінського аналізу ефективності сертифікаційної діяльності. Таким чином, удосконалення методики обліку витрат на сертифікацію є необхідною умовою підвищення якості фінансової звітності та ефективності управління діяльністю аграрних підприємств.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що витрати на сертифікацію агропродукції в умовах євроінтеграції та посилення вимог до експортерів потребують цілісного наукового осмислення та виокремлення як самостійного об'єкта бухгалтерського обліку. Запропоноване авторське трактування, яке базується на критеріях цільової спрямованості, пролонгованого характеру впливу та ідентифікованого об'єкта обліку, дозволяє подолати наявну невизначеність у практичній діяльності агропідприємств і створити методичне підґрунтя для подальшого вдосконалення облікових процедур. Це забезпечує достовірне формування виробничої собівартості сертифікованої продукції, обґрунтоване розмежування поточних витрат і витрат майбутніх періодів, а також підвищення аналітичності інформації для управлінських рішень щодо доцільності та ефективності сертифікаційних заходів.

Важливим результатом є розроблена класифікація витрат на сертифікацію за економічним змістом, функціональним призначенням та строком впливу на діяльність підприємства, що дозволяє систематизувати різноманітні

види сертифікаційних витрат (органічна сертифікація, HACCP, ISO, ISCC, фітосанітарна, експортна тощо) та інтегрувати їх у діючу систему рахунків. Впровадження запропонованих аналітичних розрізів за видами продукції, центрами відповідальності та сертифікаційними програмами забезпечує можливість оцінки окупності таких витрат, порівняльного аналізу їх ефективності та формування конкурентоспроможних експортних цін. Водночас успішна реалізація запропонованих підходів вимагає внесення змін до робочого плану рахунків агропідприємств, розробки внутрішніх регламентів документального оформлення сертифікаційних процедур та врахування податкових наслідків (ПДВ, податок на прибуток) при формуванні облікової політики. Найбільший ефект досягається там, де облік витрат на сертифікацію інтегрований у загальну систему управлінського обліку та стратегічне планування експортної діяльності аграрного підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Wollni, M., Bohn, S., Ocampo-Ariza, C., Paz, B., Santalucia, S., Squarcina, M., Umarishavu, F. and Wätzold, M.Y.L. (2025), Sustainability Standards in Agri-Food Value Chains: Impacts and Trade-Offs for Smallholder Farmers. *Agricultural Economics*, 56: 373-389. DOI: https://doi.org/10.1111/agec.70005

2. Kaufmann S, Hruschka N and Vogl CR (2023) Participatory Guarantee Systems, a more inclusive organic certification alternative? Unboxing certification costs and farm inspections in PGS based on a case study approach. *Front. Sustain. Food Syst.* 7:1176057. DOI: https://doi.org/10.3389/fsufs.2023.1176057

3. FAO. (2007). Organic certification schemes-Managerial skills and associated costs: Synthesis report from case studies in the rice and vegetable sectors. Agricultural Management, Marketing and Finance Occasional Paper No. 16. Rome, Italy: FAO. URL: https://hdl.handle.net/10568/2482 (дата звернення: 15.04.2026)

4. Проєкт: CERTCOST. Economic analysis of certification systems for organic food and farming. CORDIS, European Commission. URL: https://cordis.europa.eu/article/id/89595-organic-food-certification-what-does-it-cost-and-how-can-it-be-improve (дата звернення: 19.04.2026)

5. Me´ndez V. E., Bacon Ch. M., Olson M., Petchers S., Herrador D., Carranza C., Trujillo L., Guadarrama-Zugasti C., Cordo´n A., Mendoza A. Effects of Fair Trade and Organic Certifications on Small-scale Coffee Farmer Households in Central America and Mexico. Renewable Agriculture and Food Systems: 25(3); 236-251 DOI: 10.1017/S1742170510000268

6. Zakharchuk O, Hutorov A, Vyshnevetska O, Nitsenko V, Balezentis T, Streimikiene D. Ukraine's Market of Certified Seed: Current State and Prospects for the Future. *Agriculture*. 2023; 13(1):61. DOI: https://doi.org/10.3390/agriculture13010061

7. Boiko, D. (2025). The impact of organic certification on the competitiveness of companies exporting medicinal plants. *European Journal of Interdisciplinary Issues*, *2*(2), 1–9. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.16414201

8. Butenko, Olena, et al. The impact of non-tariff barriers of the EU on the export of key agrarian goods of Ukraine. *Journal of European Economy*, vol. 24, no. 4, Dec. 2025, pp. 579-97, DOI: https://doi.org/10.35774/jee2025.04.579

9. Камінська Т. Г., Шатковська Л. С. Облік витрат на сертифікацію продукції в системі управління якістю. *Облік і фінанси*. 2015. № 3 (69). С. 20-25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2015_3_5

10. Скиба Г. І., Грибовська Ю. М., Беженар І. М. Облік виробництва нової продукції та її сертифікація. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом*. *Економічні науки*. 4 (63), 2021. С. 120-127. DOI: https://doi.org/10.32689/2523-4536/63-19

11. Подолянчук О. А., Маркевич Л. С. Первинний облік виробництва органічної продукції рослинництва. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8741. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.3.72

12. Мороз Ю. Ю. Органічне виробництво в Україні: обліково-аналітичний аспект. *Ефективна економіка*. 2023. № 2. DOI: http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.2.3

REFERENCES:

1. Wollni, M., Bohn, S., Ocampo-Ariza, C., Paz, B., Santalucia, S., Squarcina, M., Umarishavu, F. and Wätzold, M.Y.L. (2025). Sustainability Standards in Agri-Food Value Chains: Impacts and Trade-Offs for Smallholder Farmers. *Agricultural Economics*, 56, pp. 373-389. DOI: https://doi.org/10.1111/agec.70005

2. Kaufmann, S., Hruschka, N. and Vogl, C.R. (2023). Participatory Guarantee Systems, a more inclusive organic certification alternative? Unboxing certification costs and farm inspections in PGS based on a case study approach. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 7, 1176057. DOI: https://doi.org/10.3389/fsufs.2023.1176057

3. FAO (2007). *Organic certification schemes – Managerial skills and associated costs: Synthesis report from case studies in the rice and vegetable sectors*. Agricultural Management, Marketing and Finance Occasional Paper No. 16. Rome: FAO. Available at: https://hdl.handle.net/10568/2482

4. CERTCOST (n.d.). *Economic analysis of certification systems for organic food and farming*. CORDIS, European Commission. Available at: https://cordis.europa.eu/article/id/89595-organic-food-certification-what-does-it-cost-and-how-can-it-be-improve

5. Méndez, V.E., Bacon, Ch.M., Olson, M., Petchers, S., Herrador, D., Carranza, C., Trujillo, L., Guadarrama-Zugasti, C., Cordón, A. and Mendoza, A. (2010). Effects of Fair Trade and Organic Certifications on Small-scale Coffee Farmer Households in Central America and Mexico. *Renewable Agriculture and Food Systems*, 25(3), pp. 236-251. DOI: 10.1017/S1742170510000268

6. Zakharchuk, O., Hutorov, A., Vyshnevetska, O., Nitsenko, V., Balezentis, T. and Streimikiene, D. (2023). Ukraine's Market of Certified Seed: Current State and Prospects for the Future. *Agriculture*, 13(1), 61. DOI: https://doi.org/10.3390/agriculture13010061

7. Boiko, D. (2025). The impact of organic certification on the competitiveness of companies exporting medicinal plants. *European Journal of Interdisciplinary Issues*, 2(2), pp. 1-9. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.16414201

8. Butenko, O., Kot, O., Kozub, V. and others (2025). The impact of non-tariff barriers of the EU on the export of key agrarian goods of Ukraine. *Journal of European Economy*, 24(4), pp. 579-597. DOI: https://doi.org/10.35774/jee2025.04.579

9. Kaminska, T.H. and Shatkovska, L.S. (2015). Oblik vytrat na sertyfikatsiiu produktsii v systemi upravlinnia yakistiu [Accounting for product certification costs in the quality management system]. *Oblik i finansy – Accounting and Finance*, 3(69), pp. 20-25. Available at: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2015_3_5 (in Ukrainian)

10. Skyba, H.I., Hrybovska, Yu.M. and Bezhenar, I.M. (2021). Oblik vyrobnytstva novoi produktsii ta yii sertyfikatsiia [Accounting for new product production and its certification]. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi akademii upravlinnia personalom. Ekonomichni nauky – Scientific Papers of the Interregional Academy of Personnel Management. Economic Sciences*, 4(63), pp. 120-127. DOI: https://doi.org/10.32689/2523-4536/63-19 (in Ukrainian)

11. Podolianchuk, O.A. and Markevych, L.S. (2021). Pervynnyi oblik vyrobnytstva orhanichnoi produktsii roslynnytstva [Primary accounting of organic crop production]. *Efektyvna ekonomika – Efficient Economy*, 3. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.3.72 (in Ukrainian)

12. Moroz, Yu.Yu. (2023). Orhanichne vyrobnytstvo v Ukraini: oblikovo-analitychnyi aspekt [Organic production in Ukraine: accounting and analytical aspect]. *Efektyvna ekonomika – Efficient Economy*, 2. DOI: http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.2.3

Дата надходження статті: 11.07.2026
Дата прийняття статті до публікації: 30.09.2026
Дата публікації статті: 15.10.2026